

La independència explicada al meu fill

Cronos, 23

Víctor Alexandre

La independència
explicada al meu fill

Editorial
Meteorα

La independència explicada al meu fill

© Víctor Alexandre, 2014

Reservats tots els drets de la present edició

© Editorial Meteora SL

Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54

www.editorialmeteora.cat

contacte@editorialmeteora.com

Primera edició: setembre de 2014

ISBN: 978-84-92874-98-9

Dip. Leg.: B.18161-2014

Disseny de la coberta: Eduard Serra

Fotografia de l'autor (contracoberta): © Pere Virgili

Imprès a Liberdúplex, Sant Llorenç d'Hortons

SENSE L'AUTORITZACIÓ ESCRITA DE L'EDITOR, QUEDA RIGOROSAMENT PROHIBIDA,
SOTA LES SANCIONS ESTABLERTES PER LA LLEI, LA REPRODUCCIÓ TOTAL O PARCIAL
D'AQUESTA OBRA A TRAVÉS DE QUALSEVOL PROCEDIMENT MECÀNIC O ELECTRÒNIC,

INCLOENT-HI LA REPROGRAFIA, LA DIFUSIÓ PER XARXES TELEMÀTIQUES

I LA DISTRIBUCIÓ D'EXEMPLARS D'AQUESTA EDICIÓ

MITJANÇANT LLOGUER O PRÉSTEC PÚBLICS.

A Montse Garcia i Jiménez i a la seva filla Paula

Un poble que no pot decidir no és lliure

Catalunya està vivint un moment únic en la seva història, un moment que per a la majoria de la gent semblava impensable abans del 2012 o del 2013 però que s'ha fet realitat amb una força tan gran que ha despertat l'interès de tot el món. Especialment per l'extraordinari civisme del procés. Es tracta d'un procés pacífic, amical i democràtic que no va contra ningú i que es fonamenta en la voluntat de ser del poble català. És a dir, no hi ha desig d'enfrontament, hi ha anhel de reconeixement.

Això no obstant, el dèficit de cultura democràtica d'Espanya, tan per sota del Regne Unit o del Canadà, per exemple, complica les coses, ja que desperta pulsions que deriven en averanys apocalíptics contra Catalunya, sentències de patiment etern i amenaces de suspensió de l'autonomia o d'empresonament del president. Sembla incongruent que en ple segle XXI i en el si de la Unió Europea —la zona que passa

per ser la més democràtica del planeta— hi hagi un govern, el govern espanyol, que digui que el dret de decidir no existeix i que prohibeixi que la gent s'expressi per mitjà de les urnes. Catalunya, que és un país amb unes profundes arrels democràtiques, com ho demostra el fet de tenir el Parlament més antic d'Europa, sap que el dret de decidir no sols existeix, sinó que és inherent a l'ésser humà i constitueix la base del dret internacional. Un poble que no pot decidir no és lliure. Per això és normal que el debat hagi sortit al carrer i que la transversalitat sigui absoluta. De la independència, abans, només se'n parlava en àmbits molt específics i amb veu discreta; ara, en canvi, en parla tothom a tot arreu: xerrades, tertúlies, debats, reunions, escoles, empreses, trobades d'amics, sopars de treball, dinars familiars... És el tema per excel·lència; un tema, però, en què conflueixen d'altres que també neguitegen la societat catalana, com ara l'escandalosa espoliació fiscal, les consegüents retallades en polítiques socials i la persecució i l'esquarterament de la llengua. Malauradament, per si això fos poc, cal afegir-hi els atacs ferotges al marc competencial que abasten la identitat, la cultura, l'educació, les institucions, les infraestructures, les telecomunicacions, l'esport, el transport, el teixit social... En definitiva, una ofensiva contra la personalitat nacional de Catalunya.

Però, per sort, la personalitat nacional del país no sols no trontolla, sinó que l'independentisme continua creixent. I això inclou infants i adolescents. Ells també formen part d'aquesta presa de consciència generalitzada i formulen preguntes que moltes vegades els pares no s'havien plantejat i davant les quals no tenen resposta. Tanmateix, aquestes preguntes són les més

valuoses, ja que, a més de ser directes, constitueixen la síntesi dels dubtes i de les vacil·lacions que els adults disfressen amb paraules ampul·loses.

Aquest llibre és una conversa sobre la independència de Catalunya entre un pare i un fill —un fill preadolescent—, en què el primer, amb llenguatge planer, dóna resposta a les qüestions que li planteja el segon. Són qüestions com ara «què és la identitat?», «Catalunya no ha estat mai un Estat?», «Catalunya és una nació?», «per què Espanya no vol admetre que Catalunya és una nació?», «els immigrants també són catalans?», «podrien, un senegalès o un marroquí, ser presidents de Catalunya?», «què passarà amb la resta dels Països Catalans?», «els Països Catalans són una sola nació o més d'una?», «a quina lliga jugarà el Barça, si som independents?», «l'Espanyol canviarà de nom?», «què farà Espanya sense els esportistes catalans?», «la llengua catalana serà oficial a la Unió Europea?», «amb la independència serem més rics?», «els avis podran cobrar les pensions?», «en una Catalunya independent, TV3 es continuarà dient TV3?», «Catalunya ha de tenir exèrcit?», «és veritat que els estats estan desapareixent?», «voler ser un Estat és provincià?», «la independència separa les famílies?», «ja no veuré més els avis?»...

Val a dir que aquestes preguntes no se les fan només els infants i els adolescents, també se les fan moltíssims adults. Els primers, infants i adolescents, cerquen una resposta nítida i concreta, que no fugi d'estudi; els segons, els adults, també la cerquen, però n'esperen, a més, una argumentació sòlida i serena, que els transmeti racionalitat i reflexió, que els permeti no haver de respondre amb vaguetats als seus fills

i que la puguin utilitzar en la dialèctica quotidiana sense haver de quedar-se callats davant d'un tòpic o d'un comentari desqualificador. Aquest llibre, per tant, és de lectura familiar i està destinat indistintament a petits i grans. Als petits, perquè puguin esvaïr els seus dubtes; i als grans, perquè, siguin pares o no, puguin reflexionar, aclarir o enfortir les seves idees. Hi ha un tercer destinatari, però, i són les escoles i els instituts, ja que aporta infinitat d'elements que poden ser desenvolupats com a material de debat o de treball a les aules a proposta dels professors. El meu desig és que el lector, en arribar al final, gaudeixi d'una bona provisió d'arguments que li permetin actuar amb assertivitat en la més noble i irrenunciable de totes les reivindicacions humanes: el dret a ser.

Víctor Alexandre

La identitat

Quantes identitats tenim els catalans, pare?

Una, com tothom. Per què ho preguntes?

Perquè hi ha un noi a la classe, en Joel, que diu que en té dues.

Ah, sí? I quines són?

Diu que és català i espanyol.

Si és el seu sentiment, se li ha de respectar. Tothom té dret a sentir-se el que vulgui.

Però no dius que tothom té una sola identitat?

Una cosa és el que som i una altra el que sentim. La identitat l'expressem amb el verb *ésser*, i els sentiments amb el verb *estar*. Diem, per exemple, «sóc en Jofre i estic enamorat» o «sóc català i estic trist». Però no diem «estic en Jofre i sóc enamorat» o «estic català i sóc trist».

Una persona que sigui trista no pot dir «sóc trista»?

Sí, és clar. Però aleshores significa que la tristesa forma part de la seva manera de ser. Si només se sentís trista, diria «estic trista», no pas «sóc trista». No és el mateix ser un malalt que

estar malalt. En el primer cas, acostumem a referir-nos a algú que pateix una malaltia crònica o irreversible; en el segon, descrivim un estat temporal. Per a entendre'ns: el *som* té a veure amb tot allò que ens configura o que ens defineix com a individus mentre que l'*estem* parla de com ens sentim. Els sentiments són mutables, les persones no. En el decurs de la vida, les persones ens enriqueix culturalment, sumem experiències i coneixements, però no mudem.

Què vol dir sentiments mutables?

Que es transformen o canvien. Amb els sentiments passa això, que no són immutables. Els sentiments van i vénen i poden passar de l'amor a l'odi i a l'inrevés en qüestió de minuts. Recordes aquella cançó que t'agrada tant, aquella ària cantada per Josep Carreras?

Quina cançó?

De Verdi: *La donna è mobile*.

Ah, sí!

És de l'òpera *Rigoletto* i la canta el protagonista, el duc de Màntua. Diu que «la dona és voluble com ploma al vent, canvia de paraula i de pensament; un rostre sempre agradable i bell, que, plorant o rient, és enganyós; dissortat és sempre qui se'n refia i li lliura, confiat, el cor.»

És una lletra un pèl masclista, no?

Un pèl, només? És molt masclista, fill! Però això no significa que Verdi fos masclista, ho és el Duc. Verdi el dibuixa així. La

cançó m'ha vingut al cap perquè parla justament de la volubilitat. N'hi ha prou que deixem de banda el prejudici masclista del duc per veure que la volubilitat no té gènere i que afecta indistintament homes i dones. Hi ha gent voluble, que canvia de paraula i de pensament, i hi ha gent ferma, en qui es pot confiar plenament.

Però si els sentiments van i vénen, com puc saber que la Laia m'estimarà sempre?

No ho pots saber, fill. I ella tampoc.

Doncs ella m'ho diu: «T'estimaré sempre».

I tu què li dius?

Que també.

Tots dos us dieu la veritat, però confoneu el present amb el futur. Teniu tretze anys, us heu conegut a l'escola, us agradeu i us expliqueu les vostres coses, però coneixereu altres persones que també us agradaran molt, i els sentiments que ara teniu l'un per l'altra s'esvairan i perdreu l'interès o us convertireu en amics. I tot això passarà sense que vosaltres deixeu de ser qui sou. Haureu crescut, haureu viscut més coses, haureu canviat el físic, sereu més madurs...

Però si ja no pensem el mateix és que hem canviat, no?

Heu canviat de manera de pensar i d'actuar, però seguïu essent vosaltres. Repeteixo: la persona no muda, muden les seves creences, els seus sentiments, els seus anhels, el seu caràcter, la imatge que dóna de si mateixa... Cada dia ens canviem de

roba per sentir-nos diferents. Si per alguna raó ens veiem obligats a dur dos dies seguits la mateixa roba ens sentim una mica incòmodes. Fins i tot ens fa la sensació que els altres pensaran que som bruts. Per això un dia portem un jersei blau, un altre el portem verd, un altre el portem beix... Vestir-nos diferent d'ahir ens fa sentir diferents avui. I també fa que els altres ens hi vegin, de diferents. I si no ens hi veuen, tant li fa, perquè l'important és que ens sentim a gust amb nosaltres mateixos. Ara bé, allò que no canvia, allò que no deixem a l'armari, en sortir de casa, és allò que som. La nostra identitat.

La meva identitat és que jo sóc en Pol?

Exacte. Tu ets en Pol. I ho seràs sempre. Tens un pare i una mare, que són com són, tens una família, que és com és, una llengua, una casa, una escola, una cultura, un país... Tu ets la suma de tot això. I continuaràs essent tu per més llengües que aprenguis, escoles on vagis, cultures que coneguis i països on visquis. Imagina't a tu mateix com un recipient, un recipient immens, que al llarg de la vida es va omplint de coses noves. Cada dia n'hi arriba alguna, cada dia el contingut té més consistència, més entitat, però el recipient continua essent el mateix. Canvia l'entitat, no pas la identitat.

Així, si anéssim a viure a Anglaterra, no seríem anglesos?

Ho seríem a efectes administratius, però no deixariem de ser catalans pel fet de viure a Anglaterra o a qualsevol altre lloc.

A la meva classe hi ha un nen del Senegal, un altre del Perú i una nena del Marroc.

Molt bé. Són tan catalans com tu o com jo. Però això no significa que hagin de renunciar a la seva identitat d'origen. La seva cultura i la seva llengua materna són unes altres i faran molt bé de sentir-se'n orgullosos. L'únic que passa és que han triat un altre país per viure, el nostre, i ara la seva identitat té un valor afegit. El mateix valor afegit que tindria la teva, com a català, si te n'anessis a viure al Senegal, al Perú o al Marroc.

Però, si visqués allà, no podria parlar en català.

I tant, que podries! En quina llengua creus que parlaríem a casa? Una altra cosa seria a l'escola, al carrer, amb la gent... Tot ho faries en wòlof o en espanyol o en amazic... Probablement arribaria un dia que t'expressaries millor en una d'aquestes llengües que no pas en català, perquè la del país seria la llengua vehicular i imprescindible per viure allà, mentre que el català només el parlaries amb nosaltres. El parlaries molt bé, però tindries menys fluïdesa. És lògic i inevitable, ja que el país on vius determina la necessitat d'usar-ne la llengua i fa que el bilingüisme mai no sigui meitat i meitat. Sempre hi ha una llengua que, per raons d'entorn social, s'acaba imposant.

Vols dir que pensaria també en una altra llengua?

Naturalment. Però no del tot. Quan pensessis en tu mateix, quan estiguessis tot sol amb els teus pensaments, ho faries en català. Això sempre ho faràs en català, visquis on visquis, perquè és en català com et reconeixes a tu mateix. T'has fixat que molta gent canvia de llengua segons amb qui parla? Si s'han conegut parlant espanyol o anglès o francès, se sentirien es-

trany en cas que ho haguessin de fer en una altra llengua. Exactament igual que quan parlem amb nosaltres mateixos. Pensar és parlar amb un mateix. Ho fem en la nostra llengua materna, perquè és la llengua amb la qual ens hem conegut com a persones. Tu, per exemple, t'has conegut a tu mateix en català, has crescut en català i has après a viure en català. Per això, independentment d'on et porti la vida, et parlaràs sempre en català. I quan estiguis fotut o et vingui una cosa de molt endins, t'expressaràs espontàniament en català. Podríem dir que la llengua materna és la llengua de l'esperit, és la manera com s'expressa el nostre jo més íntim, comprens?

La llengua és la identitat?

Imagina't com series si no tinguessis la facultat del llenguatge. Sense el neocòrtex —la part del cervell que regeix les funcions superiors de la ment, com ara el llenguatge—, els humans no hauríem evolucionat. Amb el llenguatge, l'ésser humà construeix la seva identitat, ja sigui individual o grupal, transmet l'experiència i expressa la visió que té del món la societat que l'ha configurat culturalment. Tothom té una llengua. La llengua que parlem dona molta informació de nosaltres. La dona la llengua en si mateixa i també la manera com la parlem.

Els pares d'en Joel diuen que se senten tan catalans com espanyols. Un cinquanta per cent de cada.

T'ho ha dit en Joel o t'ho han dit els seus pares?

M'ho ha dit en Joel.

I com ho mesuren, això del cinquanta per cent?

Diuen que se senten les dues coses, catalans i espanyols, de la mateixa manera. Per això no estan a favor de la independència de Catalunya. Què té a veure la independència de Catalunya amb el fet que se sentin tan catalans com espanyols?

En Joel diu que els sabria greu que Catalunya i Espanya fossin dos estats diferents. És com si els obliguessin a triar entre el pare i la mare, com si els obliguessin a dir a quin dels dos s'estimen més.

Ja ho entenc. No volen que els obliguin a triar entre un país i l'altre.

Exacte.

Aleshores, tota la gent procedent d'altres països que viu a Catalunya deu estar traumatitzada. Deu ser terrible ser alemany, danès, japonès... i viure a Catalunya.

Per què?

Home, abans parlàvem de sentiments. A Catalunya hi ha milers i milers de persones que se senten al cinquanta per cent catalanes i alemanyes, catalanes i australianes, catalanes i argentines, catalanes i senegaleses, catalanes i japoneses... Deu ser terrible per a elles que Catalunya no formi part del seu país d'origen.

No entenc què vols dir, pare.

Doncs que, seguint el raonament dels pares d'en Joel, tota aquesta gent que et dic deu estar molt deprimida veient que Catalunya no pertany a Alemanya o a Austràlia o a l'Argentina... Si perquè un país fos independent tots els seus habitants

s'haguessin de sentir d'allà al cent per cent, no n'hi hauria cap. No n'hi hauria cap, perquè a tot arreu hi ha moltíssima gent que té el cor repartit entre dos països. Abans et deia que, si nosaltres visquéssim a Anglaterra, podríem sentir-nos d'aquell país sense deixar de ser catalans. Fins i tot podríem dir que ens sentim cinquanta per cent catalans i cinquanta per cent anglesos. Però tu creus que, en nom d'aquest doble sentiment, estariem deprimits perquè Anglaterra no pertanyés a Catalunya?

No. Són dos països diferents.

Exactament. Catalunya és Catalunya i Anglaterra és Anglaterra. I les podríem estimar totes dues encara que només visquéssim a la segona. Tant ens faria tenir una moneda diferent i haver de circular per l'esquerra. Aquestes són coses que no interferirien en els nostres sentiments.

Vindríem a veure els avis, oi?

A tu què et sembla? És clar que vindríem! Vindríem a veure els avis i els amics. Unes vegades els visitariem nosaltres i unes altres ens visitarien ells. Catalunya no es mouria de lloc. No es desprendria del planeta i se n'aniria a una altra galàxia pel fet que nosaltres no hi visquéssim. Ens plantariem aquí amb avió en el mateix temps que ens plantariem a Bristol anant amb cotxe des de Londres.

M'ho vaig passar molt bé, a Anglaterra, aquella vegada que hi vam anar.

És un país molt bonic. Però has entès el que t'he dit?

Sí. Vols dir que ens podem seguir sentint catalans encara que no visquem a Catalunya.

Això mateix. I no necessitem que Catalunya pertanyi al país on vivim per sentir-nos de tots dos llocs.

I com és, doncs, que els pares d'en Joel sí que necessiten que Catalunya pertanyi a Espanya?

Perquè fan trampa.

Trampa?

Potser inconscientment, però usen els sentiments per disfressar la seva ideologia.

Què és la ideologia?

La ideologia són les idees o les creences que tenim en qüestions socials o polítiques.

Jo també en tinc, d'ideologia?

Què en penses, dels bancs que fan fora la gent de casa seva perquè s'han quedat sense feina i no poden pagar?

Que no hi ha dret.

Doncs això és ideologia, fill. La teva ideologia està en contra que els poderosos maltractin i humiliïn la gent sense recursos.

I per què dius que els pares d'en Joel fan trampa?

Perquè la seva ideologia política és espanyolista, però l'amaguen darrere d'uns sentiments que no guarden la proporció

que diuen. No és veritat que se sentin un cinquanta per cent catalans i un cinquanta per cent espanyols.

Ah, no?

No. Si fos veritat, no s'oposarien a la independència de Catalunya. Al contrari, serien independentistes.

Els que no són independentistes no estimen Catalunya?

Estimar és una paraula molt bonica, però també pot ser molt buida. Els homes que donen puntades de peu a les seves dones, que fiscalitzen tots els seus moviments o que les amenacen si els abandonen també diuen que ho fan perquè se les estimen. Però de què li serveix a una dona l'estimació d'un home que la fereix, que no accepta la seva llibertat o que no li permet viure la seva pròpia vida? Estimar no és encadenar. Estimar és admetre que l'altre és l'altre i que tu ets tu. Quan encadenes algú o el portes lligat amb una corretja, no te l'estimes. La vostra relació no és la de dues persones que s'estimen, és la relació entre un dominador i un dominat. El dominat no és vist com un igual pel dominador, sinó com una pertinença a la seva disposició. Ell és l'amo de la vida de tots dos i es fa sempre la seva santa voluntat. La voluntat de l'altre no compta.

Moltes vegades, tu i la mare no em deixeu fer el que vull.

Tens raó, fill. Però tu ets un nen. Jo estic parlant de persones adultes. Un nen no està capacitat per discernir certes coses. Jo, quan tenia la teva edat, tampoc no n'estava. Creia que sí, però no n'estava. A més, la infantesa i l'adolescència són només una etapa de la vida, no pas tota la vida. El que seria terrible és que

fóssim tractats com a infants durant tota la nostra existència. T'imagines a tu mateix amb quaranta anys obeint tot el que et diguéssim la mare i jo? T'imagines no poder fer res per tu mateix i haver de demanar-nos permís a cada moment?

Nooo!

Ha, ha, ha! És clar que no. Jo no suportaria pas que fossis així, Pol. No ho suportaria perquè t'estimo. Si estimes algú, el vols lliure. Si vols que depengui de tu, és que en realitat ets tu qui depèn d'ell. Ets tu qui necessita tenir-lo en propietat per sentir-te segur. El teu problema és que et fa vergonya confessar-li-ho i confessar-t'ho a tu, per això disfresses d'amor la teva dependència. Però, fixa-t'hi bé, en aquest cas no hi ha amor, només hi ha egoisme. El teu egoisme. I també despit, perquè, sabent com saps que no pots viure sense l'altre, se't fa insuportable haver d'acceptar que l'altre sí que pot viure sense tu.

I tu què faries si la mare et digués que ja no t'estima?

Em sabria greu, perquè jo la continuaria estimant.

I si et digués que se'n vol anar?

Suposo que enraonaríem molt i li demanaria si podíem salvar la relació. Voldria saber si encara érem a temps d'arreglar alguna cosa i de fer canvis o si ja era massa tard i l'amor no tornaria. Probablement seria això últim, perquè quan algú d'una parella té ganes de marxar és que ja fa molt de temps que la relació no rutlla. I no rutlla perquè, per més que un dels dos llanci petits advertiments o expressi descontentament, l'altre es fa l'orni, pensa que qui dia passa any empeny i es nega a parlar.

Tu i la mare no parleu?

Sí que parlem. Parlem de tu, de la casa, de la feina, de política, de cultura... i parlem de nosaltres. Parlar de nosaltres és molt important. Fixa't si n'és, d'important, que si parléssim de tot menys d'això seria gairebé com si no parléssim. Hi ha moltes parelles que aprofiten el tema dels fills per no haver de parlar de la seva relació. Amb aquest tema omplen molts silencis sense adonar-se que les esquerdes no sols continuen al seu lloc, sinó que es van fent més grans cada dia que passa. I passen els dies i passen els anys i al final aquelles dues persones s'han distanciat i ja no són una parella, són poca cosa més que companys de pis. Aleshores acostuma a aparèixer l'anunci d'un dels dos que deies tu. Ella diu que se'n vol anar i ell, que sempre l'havia vist acontentada, no entén res. «Però què t'agafa, ara?», «D'on ho treus, que no estem bé?», «No pot ser que te'n vulguis anar, dona. Això només és una febre pròpia de l'edat; t'estàs fent gran, tens la sensació que el temps se t'esmuny i t'agafen ganes de viure, però ja se't passarà. Jo no hi donaria més importància». Aquestes són les coses que acostumen a dir la majoria d'homes. Quan siguis gran, si un dia et passa això, procura ser més original, fill.